

Ord & Musik

Tværkunstnerisk samskabelse
mellem sangskrivningsstuderende
fra DJM og forfatterstuderende fra
Forfatterskolen

Kunstnerisk og pædagogisk
udviklingsprojekt af adjunkt Kristina
Holgersen

Baggrund og min egen motivation for projektet

I mit kunstneriske virke har jeg i de seneste år været engageret i og dybt optaget af tværkunstneriske samarbejder. Særligt indenfor musik og litteratur. Med baggrund i min egen sangskriverpraksis og forskellige kunstneriske og relationelle samarbejder med forfattere som Leonora Christina Skov, Helle Helle, Stine Pilgaard og Ursula Andkjær Olsen var det mit ønske at skabe et kunstnerisk og pædagogisk udviklingsprojekt, der opsamler metoder og erfaringer fra samskabelsespraksis mellem ord og musik. Ved at sætte kunstkolestuderende i fokus.

Tendensen til større interaktion mellem kunstformer ses både gennem konkrete værker (se værkliste sidst i dokumentet), men også i kunsthøjskole regi, hvor der åbnes op f.eks. gennem valgfag på tværs. At interaktion mellem musik og litteratur og lysten til mere kollektive skabelsesprocesser er en tendens i vores samtid, uddyber jeg bl.a. i et interview i Kristeligt Dagblad 22/1-2021: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/kultur/naar-lyrikken-skyller-ind-over-musikken>

Mål

Sangskrivning er et forholdsvis nyt fag i konservatorieregi. Tekst/lyrik-feltet er stort set udforsket på konservatorierne, både hvad angår metode og proces, og derfor er mit sigte med denne kunstneriske og pædagogiske undersøgelse at uddrage essens, der indenfor feltet tværkunstnerisk samskabelsesproces mellem ord og musik kan bidrage med ny viden, som kan tilgås af fagfæller på området.

Indhold

Hvad sker der, når sangskrivere mødes med forfattere med udgangspunkt i en samskabende proces, med metodefrihed og med det formål at skabe nye værker?

I projektet blev 5 sangskrivningsstuderende fra Det Jyske Musikkonservatorium i Aarhus (DJM) sat sammen med 5 studerende fra Forfatterskolen i København. Gennem tre heldagsworkshops skulle de studerende i par - sangskriver/forfatter - eksperimentere med at samskabe værker. Der var to inspirationsoplæg med eksempler på praksissamarbejder og metode undervejs. Udgangspunktet for undersøgelsen var en processuel tilgang, og formålet var at undersøge de studerendes metoder og samarbejdsrelationer, når to forskellige fagligheder mødes i et kunstnerisk praksisfællesskab. Resultatet af de studerendes processer blev fremvist ved et offentligt arrangement i DJMs klubscene i Aarhus 4. marts 2022. De studerende blev efterfølgende interviewet omkring proces og metode. Den opsamlede viden af hele projektet deles i dette dokument.

Metode og teori

Da projektet havde som mål at udvikle metode og ny viden indenfor den tværkunstneriske praksis ord og musik blev der ikke arbejdet med en enkelt specifik metode, men med inspiration fra eksisterende tværkunstneriske værker og eksisterende praksisfællesskaber

Teori om tværkunstnerisk praksis:

- Uddrag af 'Praksisfællesskaber, læring, mening og identitet', Etienne Wenger, Hans Reitzels Forlag, 1998
- Uddrag af 'Kommunikation og skabelsen af sociale verdener', Barnett Pearce, Dansk Psykologisk Forlag, 2011

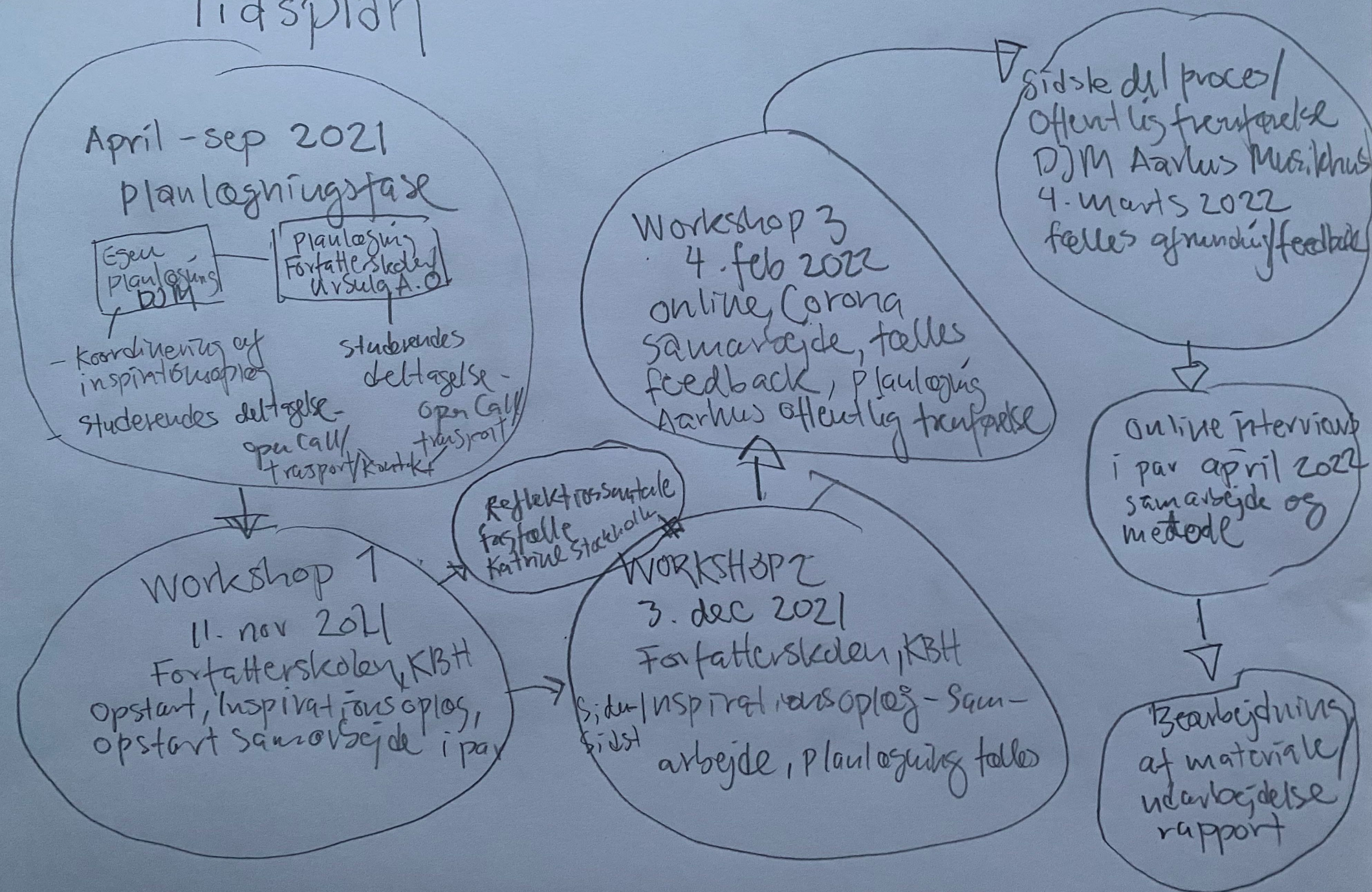
Inspirationsoplæg:

- Kunstnergruppen Blod Måne Søndag om kollektive skriveprocesser, fælles redigering og råbekorperformance
- Leonora Christina Skov/Kristina Holgersen om forfatter/sangskriversamarbejde med intuitiv cirkulering og cut up-metoder fra roman til albummet og arrangementsrækken Kapow Goodbye (tak & undskyld)

Undersøgelsesspørgsmål

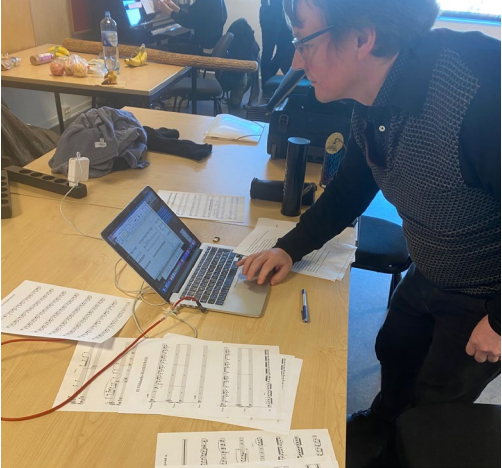
- Hvorledes kan der bedst muligt etableres en ramme omkring et processuelt, inspirerende møde og praksisfællesskab mellem de to fagligheder?
- Hvad sker der i det kunstfaglige møde mellem sangskriver og forfatter?
- Hvilke tilgange eller metoder anvendes af de studerende?
- Hvad kan der uddrages om arbejdsprocesserne?
- Hvad kan der uddrages om værkernes karakter og fremførelsen heraf?
- De studerendes egne refleksioner over processen
- Afsluttende refleksion

Tidsplan

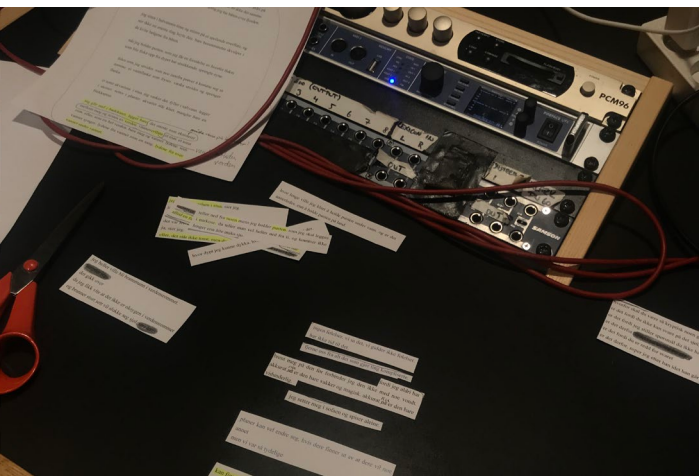
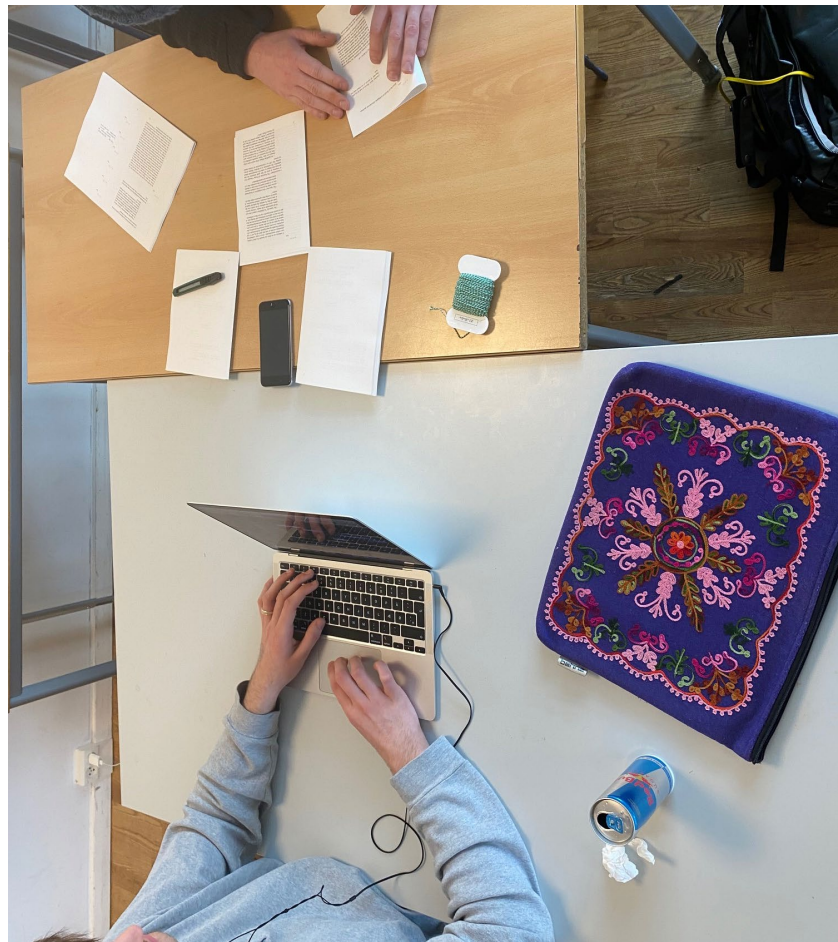
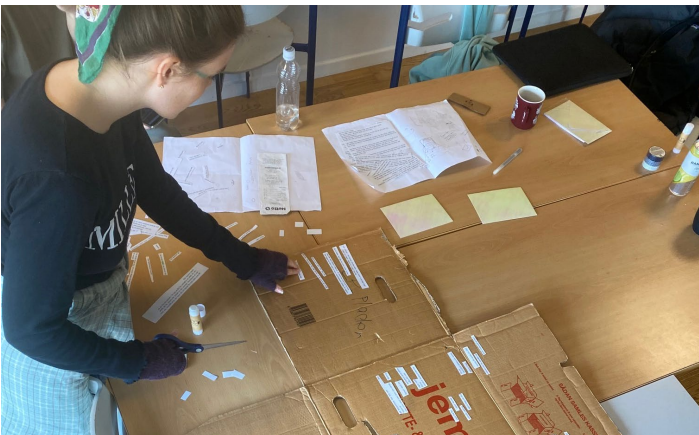
Samarbejdspartnere

- Forfatterskolen, v. rektor Ursula Andkjær Olsen – samarbejde med studerende og fælles koordinering
- Studerende (Open call, Sangskriverlinjen, Det Jyske Musikkonservatorium, Aarhus og Forfatterskolen, København)
- Forfatter Leonora Christina Skov - inspirationsoplæg om forfatter/sangskriversamarbejde og metoder til albummet og arrangementrækken Kapow Goodbye (tak & undskyld)
- Kunstnergruppen Blod Måne Søndag - inspirationsoplæg om kollektive skriveprocesser, fælles redigering og råbekor-performance
- Sangskriver og underviser Katrine Stockholm - intern fagfællesparring DJM
- DJM, Aarhus afdeling og teknisk personale i forbindelse m. offentligt arrangement marts 2022

Proces

- Samarbejdsrelationer og det kunstfaglige møde

Samarbejdsrelationer og det kunstfaglige møde:

Spørgsmål: Hvad sker der i det kunstfaglige møde mellem jer som sangskriver og forfatter?
- klip fra studerendes refleksioner:

'Vores møde udviklede sig til en pennevensting. En surdej. Et øjebliksbillede'

'Noget der står selv og bryder med vores vante kreative mønstre'

'Alene ville jeg arbejde på en anden måde'

'Man bliver udfordret på sit sprog. Jeg er vant til at arbejde med musikere altid, alle forstår hvad man mener. Man skal finde nye måder at tale om ting på hvilket er spændende og også svært'.

'Der sker noget der hvor vi kommer frem til et produkt, vi ikke var kommet frem til alene. At fremføre det - tager sin stemme med ind i et rum sammen med en anden'

'Som sangskriver er det normalt at samarbejde men præmissen her er helt anderledes. Det inviterer til en åbenhed. Som er udvidende for mig'

'Det handler om at være tryk i relationen og hvis det kommer til en diskussion ville vi kunne trække vores vores faglighederne op'

Jeg er begyndt at tænke på projektet(værket, processen, skriften) som et underlag, eller et tæppe, af græs. At dele-
ne(afsnittene) står alene og uden direkte/konkret betydning,
men at de i sammensætningen (mangfoldigheden) vil, og
muligvis kan, skabe en helhed der både er skrøbelig og hård-
før. En helhed der både er ukrudt og værdi. Og en helhed der
både er ikke-menneske og menneske.

sår
jeg

i
kroppen

Metoder som forfattere og sangskrivere benyttede sig af i fællesskab

- Kollektiv onlineskriveproces
- Fysisk brevudveksling
- Fysisk og online materialeindsamling
- Forproduceret tekst bearbejdet og tilsat musik
- Forproduceret musik som inspiration for produktion af tekst
- Samskabelse – call/respond - ny musik som reaktion på ny tekst eller ny tekst som reaktion på ny musik
- Ny musik som kommentar til fælles tekst
- At forlade musik og tekst for at skabe i en anden kunstform

Metoder som sangskriverne benyttede sig af i bevægelsen fra litteratur til sangtekstskrivning

Metrisk orientering
som udgangspunkt
for formgivningen

Nodeskrivning

Tematisk arbejde

Intuitiv cirkulering

Brug af figurer i
sproget

Aftryk af form el.
indhold

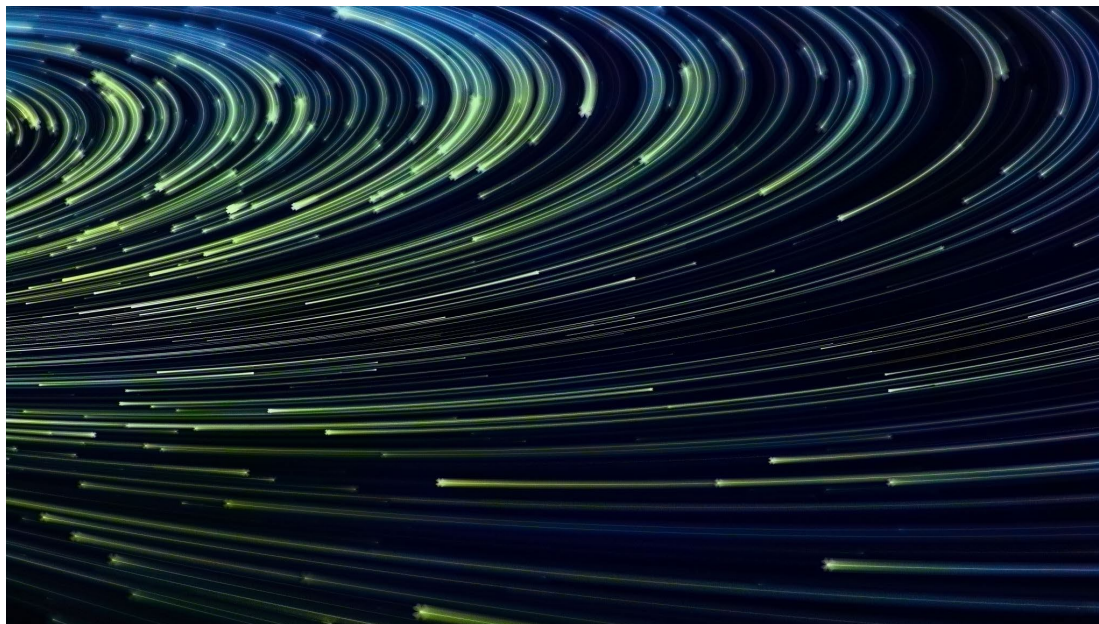
Radikal cut up

Nænsom cut up m.
små redigeringer
el. omskrivninger

Brug af
computergenereret
udvælgelse

Værkkarakter – samlede kunstneriske udtryk

+

Indspillet musikværk med live sang
(sangskriver) og live oplæsning
(forfatter) på scenen + billedside

2-delt værk – trykt
dagbogsudgivelse i hæfteform +
mixtape

Performance med forskellige
teksturer som svar på udvekslede
stemninger. Breve limet på
flyttekasser. Oplæsning. Indspillet
musikkomposition med samlet
tekst

Videoværk Et værk bestående af
musik/tekst/video, hvor alle
elementer havde det tilfældes at
de arbejder cirkulært

Det fælles 3. Hesteværket (ikke
færdiggjort)

Performance -
gennemkomponeret værk
bestående af 4 kompositioner
skrevet på noder og spillet live af
pianist og kontrabassist + lydspor.
Tekst oplæst af 2 forfattere

Den asymmetriske relation

Samarbejdsrelation: Klip fra studerendes refleksioner:

Casper (forfatter): *'Der er en ubalance - Emil (sangskriver) kan to ting. Jeg kan én ting.*

Det har skabt lidt forvirring inde i mig'

Emil: *'Jeg havde ærefrygt overfor at skulle skrive til en så belæst person som Casper.*

Måden han arbejder med tekst på inspirerer mig.

Jeg tænker i lyd-tekstur når jeg tænker på tekst. Det har jeg fået et nyt blik på nu'.

Gustav (sangskriver): *'Vi holdt formatet åbent i lang tid. Talte meget. Ofte når jeg skriver med andre musikere går vi hurtigt til en mere fast form. Sproget bliver teknisk. Som sangskriver er det normalt at samarbejde men præmissen her er helt anderledes'*

Ida (forfatter): *'Jeg har aldrig skrevet tekst sammen med andre. Det er ikke en del af hvad vi gør.*

Jeg følte mig utilstrækkelig overfor musikdelen. Det blev noget Gustav gjorde selv, men det ville ikke have været nemmere at have siddet ved siden af'.

Emma (sangskriver): *'Julie og jeg har tekst tilfældes. Det er noget vi begge gør. Vi var lidt retningsløse i starten, hvem skulle gøre hvad'.*

Julie (forfatter) *'Jeg ved jo ikke hvordan man arbejder med at skrive en sangtekst.*

Det blev naturligt, at det var min tekst og Emma der stod for at klippe den og skabe musikken'.

Den asymmetriske relation

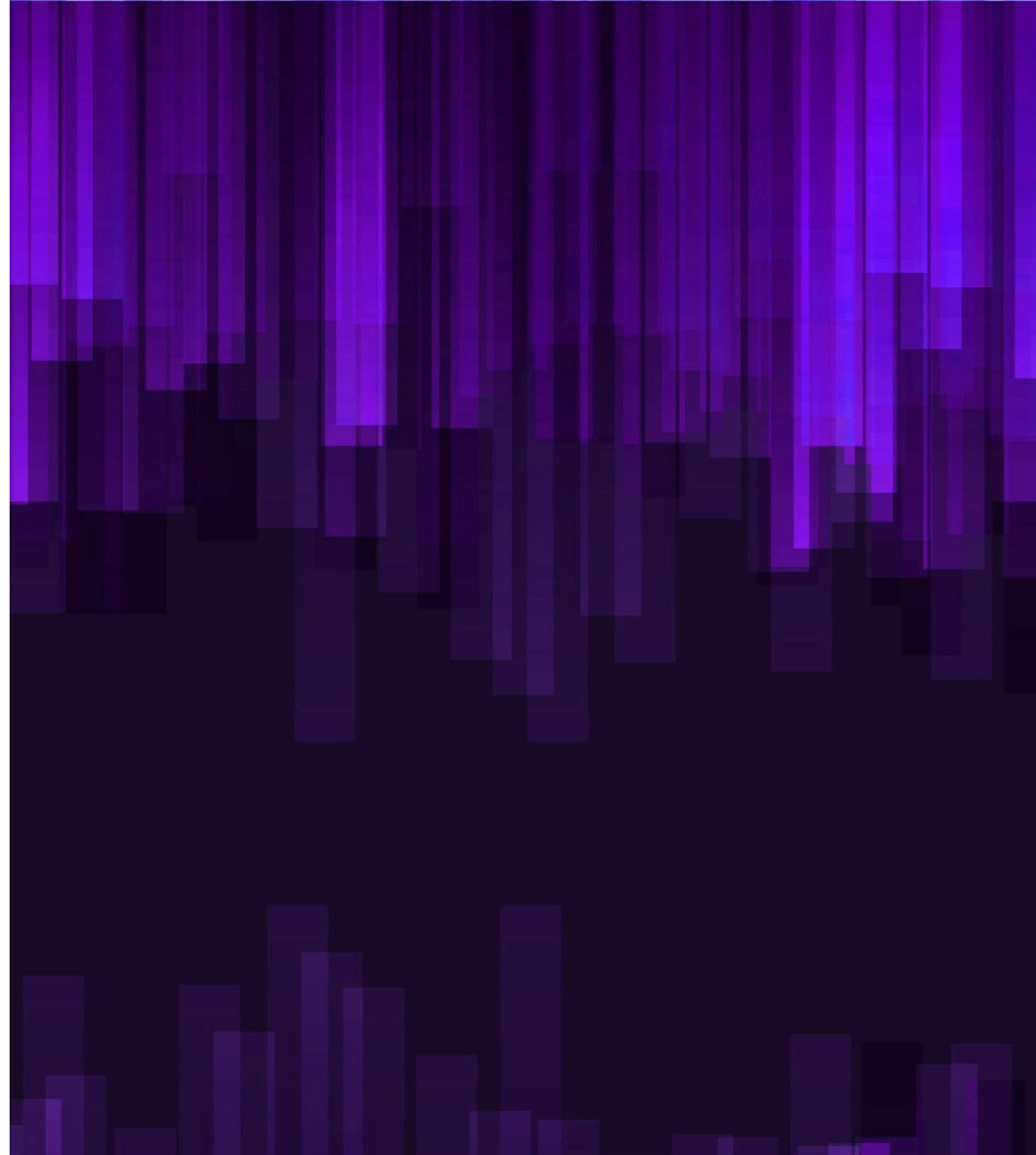
Samarbejdsrelation: Klip fra studerendes refleksioner:

Ulrikke (forfatter): *‘Man kan tale om det som en transformation, men virkeligheden var mere at Marie (sangskriver) kan alt muligt og jeg ville gerne have bidraget med lidt mere’.*

Rikke (sangskriver): *‘Vi var fascineret af at tænke andre udtryksformer end vores egne kunstformer. At vi begge arbejdede visuelt. Det var udgangspunktet. Et fælles tredje. Desværre kuldsejlede vores samarbejdsprojekt. Vi var meget pressede begge to. Jeg kunne have løbet med den, lavet det færdigt, men så var det jo ikke et samarbejde længere’.*

Den asymmetriske relation i det kunstneriske udtryk

- Ord som forgrund
- Musik som baggrund
- Musik som forgrund
- Ord som baggrund
- Musik og ord som skiftevis forgrund og baggrund
- At forlade faglighederne musik og ord og finde et fælles tredje

Tværkunstneriske samarbejder og kunstfaglige møder i 'Ord & Musik'

Opmærksomhedspunkter

- Det tværkunstneriske som nyt territorium
- Sprog
- Asymmetrisk relation
- Forhandlingsfelt
- Sangskrivere i en oversættende rolle
- Det fælles tredje som arbejdsform og/eller kunstnerisk udtryk

Afsluttende refleksion

Den tværkunstneriske samskabende proces

Positive oplevelser

De medvirkende studerende har overvejende haft mange positive oplevelser ved at deltage i den tværkunstneriske samskabende proces. En række stærke og forskelligartede kunstneriske værker blev skabt i et intenst forløb, hvor alle oplevede, at de havde lært meget omkring sig selv i tværkunstneriske samarbejder.

Valg af samarbejdspartnere og opførelsesarena

Dog peger de efterfølgende interviews med de studerende også på en række opmærksomhedspunkter. Det bør tages i betragtning, at Ursula Andkjær Olsen (rektor på Forfatterskolen) og jeg har sammensat parrene på forhånd. Derfor var der ikke tale om et frit valg i forhold til samskabelsesprojektet. Dog havde de studerende meldt sig frivilligt til projektet. En mulighed er i et lignende projekt at bruge tid i en afsøgende proces, hvor de studerende selv vælger kunstneriske samarbejdspartnere. Yderligere kan man også argumentere for, at fremvisningen af værkerne på en scene i Musikhuset på forhånd tilgodeså sangskrivernes arena og i mindre grad forfatterne. Man kunne overveje et mere neutralt rum, der dog så ville være udfordret i forhold til udstyr og tekniske muligheder.

Afsluttende refleksion

Faglig asymmetri og sidefagligheder

Projektet har tydeliggjort, at kunstfaglighederne sangskriver og forfatter er asymmetrisk i sit udgangspunkt. Sangskriveren kommer med to fagligheder - musik og ord. Forfatteren kommer som udgangspunkt med én faglighed - ord, som de i højere grad har specialiseret sig i. Herudover havde flere af deltagerne sidefagligheder f.eks. indenfor video/visuelle udtryk. Dette skabte en række forhandlingsfelter.

F.eks. var forfatterne ofte mere grundige i en indledende research-fase, hvor flere sangskrivere udtrykte, at de ofte ville blive mere tekniske og afprøve flere ting hurtigere. En række sproglige udfordringer knyttet til de to forskellige fagligheder kom i spil. Én gruppe havde en sangskriver, der mere definerede sig selv som komponist. Vedkommende arbejdede ikke særlig ofte med tekst selv. I denne relation var rollefordelingen lettere. Sangskriverne indtog i en række tilfælde en oversættende eller redigerende rolle, hvor forfatterens ord blev udgangspunktet for en bearbejdning fra litteratur til sangtekst.

To grupper valgte at bruge video som et fælles tredje og forlod i nogen grad helt deres kunstneriske kernefaglighed i en kunstnerisk transformation.

Afsluttende refleksion

Den tværkunstneriske samskabende proces

Nye metoder i den tværkunstneriske proces

Det har gennem det kunstneriske og pædagogiske udviklingsprojekt været muligt at udlede en række metoder i den fælles tværkunstneriske proces mellem ord og musik men også metoder, som sangskriverne benytter sig af, når de arbejder med at transformere litteratur til sangtekster/lyrik.

Forgrund, baggrund eller vekselvirkning

Det fremstår gennem projektet tydeligt, at ord og musik kan indtage forskellige positioner afhængig af samarbejdsrelationen. Der findes mange variationer af, om ord eller musik er overvejende forgrund eller baggrund, om der er en vekselvirkning, eller om strategien bliver at fokusere helt væk fra kernefaglighederne ord og musik.

Som en studerende udtaler: 'Der opstår noget, der står selv og bryder med vores vante kreative mønstre'.

Afsluttende refleksion

Afrunding og tak

Et kig i maskinrummet

Vi har med 'Ord & Musik' kigget ind i maskinrummet af, hvordan dette 'noget' opstår. Dette er dog på ingen måde udtømmende for feltet. Det er mit håb, at metoderne og samarbejdserfaringerne vil komme fagfæller og studerende, der ønsker at arbejde i feltet til gode i fremtiden.

Den største TAK skal lyde til de medvirkende studerende fra DJM og Forfatterskolen!

Værklister

Eksempler på ord & musik-samarbejder og -værker i en dansk kontekst

- Dan Turéll/Halvdan E. Pas på pengene
- Lise Westzyntius/Bjørn Rasmussen m.fl. Solen er sexet
- Skammens Vogn - m. vokalist og forfatter Nikolaj Zeuthen, Kunst og rock
- KH Marie/Morten Søndergaard, Intet er nok
- Lars HUG/Søren Ulrik Thomsen, Cityslang
- Mouritz/Hørslev-projekt, Så er det sagt
- Er de sjældne, Lyserød lyseblå beige
- Pelle Gudmundsen-Holmgreens korte 6 sek. værk m tekst af Charlotte Strandgaard: På træet er der et blad
- Singvogel/Peter Laugesen, Apparatets Skygge
- Leonora Christina Skov/Kristina Holgersen, Kapow Goodbye
- Naja Marie Aidt/Nikolaj Nørlund, Housewarming
- Det Glemte Kvarter, Rystet Spejl